

OPPILAITOSTEN TURVALLISUUDEN KEHITTÄMINEN JA ENNAKOINTI ROVANIEMELLÄ

Tmi Arja Kitola, Retkitie 6, 23100 Mynämäki
Y-tunnus 2075760-9
www.tmikitola.fi

Hankkeen tavoitteet

Yhteiskunnan muuttuessa turvallisuuskysymykset ovat tulleet entistä tärkeämmiksi ja oppilaitosten turvallisuudella on merkitystä koko yhteiskuntaan. Jo Maslowin tarvehierarkiassa turvallisuus on määritetty perustarpeeksi. Jos oppimisympäristö ei ole turvallinen, ei oppimista tapahdu niin kuin se tapahtuisi turvallisessa ympäristössä. Oppilaitoksen käytänteillä voi olla merkitystä esim. rikollisen käyttäytymisen kehittymiseen (esim. koulukiusaamisen yhteys väkivalta-käyttäytymiseen). Toisaalta koulu voi olla myös ennaltaehkäisevässä roolissa, jos koululla on hyvä vuorovaikutus ja toimintakulttuuri henkisen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Koulusurmat ovat muuttaneet suomalaista yhteiskuntaa monella tavalla ja koulujen turvallisuudentunne koetaan heikentyneeksi. Oppilaitoksissa tehdään tunnollisesti erilaisia turvallisuussuunnitelmia, mutta usein suunnitelmat laaditaan valmiille pohjalle ilman, että riskejä ja toimintaympäristöjä tarkastellaan aidosti. Käytännön harjoitteet keskittyvät usein pelkästään paloturvallisuus- ja poistumisharjoituksiin.

Hankkeen tavoitteena on vahvistaa ja syventää oppilaitosten turvallisuuskulttuurin suunnittelua ja turvallisuusuhkien ennakointia. Hanke pohjautuu länsimaisessa teollisuudessa yleisesti käytössä olevaan Nolla tapaturmaa-ajatteluun eli yksikään tapaturma ja turvallisuusuhka ei ole hyväksyttävä. Kaikkein tärkeintä on, että jokainen oppilaitoksessa oleva henkilö oppii paremmin tunnistamaan vaaran paikat ja toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Yksi hankkeen lähtökohdista on siirtää ja muokata teollisuudessa kehitetyt ja toimiviksi havaitut käytännöt oppimisympäristöihin.

Turvallisuusjohtaminen ei ole yksittäisiä projekteja, vaan jokaisen ihmisen jokapäiväistä arkista työtä. Yksittäiset opettajat kokevat, että turvallisuuden suunnittelu ja ennakointi on ensisijassa johtajan ja hallinnon asia ja kouluissa harvoin tehdään esim. oppiaine- tai luokkakohtaisia riskikartoituksia. Koulujen turvallisuuskulttuuri täyttää usein vaaditun minimitason, mutta konkreettinen turvallisuuden ennakointi on puutteellista esim. säännölliset riskikartoitukset sekä toimenpiteiden seurantarjestelmät puuttuvat. Henkilöstöllä on turvallisuuden kokonaisuudesta puutteellinen tietämys eikä oppilaitoksilla ole edes kerättyä systemaattisesti tilastotietoa tapaturmista, aiheutuneista poissaoloista saatikka "läheltäpiti"-tilanteista. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on paneutua nimenomaan riskien tunnistamiseen, ennakointiin ja kartoitukseen sekä opettaa kouluyhteisöä tunnistamaan ja poistamaan riskejä arjessa.

Hankkeen toteuttaminen

Hankkeen tavoitteiden mukaista toimintaa pilotoidaan Rovaniemellä Nivavaaran ja Napapiirin peruskouluissa, Lapin ammattiopistossa sekä Lapin ammattikorkeakoulussa. Henkilökuntaa ja oppilaita koulutetaan turvallisuusriskien tunnistamiseen, ennakointiin ja kartoittamiseen koulutasolla, luokkatasolla ja oman oppiaineen näkökulmasta sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Lisäksi riskien

tunnistamista harjoitellaan mm. riskianalyysien, turvakävelyiden, "läheltäpiti" - tilanteiden kirjaamisen sekä ennakoivan vuorovaikutuksen avulla. Riskianalyysien pohjalta kouluihin suunnitellaan vaadittavat toimenpiteet, tehdään linjaukset hyväksyttävistä riskeistä, priorisoidaan toimenpiteet priorisoidaan ja nimetään vastuut. Lisäksi hankkeen aikana rakennetaan sähköinen seurantajärjestelmä läheltä piti -tilanteiden kirjaamista ja muuta turvallisuuden ennakointia, arviointia ja johtamista varten.

Oppilaitoksen turvallisuuden ennakointi aloitetaan nykytilan kartoituksella, joka tehdään GoldRef-haastattelututkimuksen avulla. GoldRef-haastattelututkimus on Golder Associates Oy:n menetelmä, joka on kehitetty v. 2011-2013 VTT:n Turmitta-hankkeessa. GoldRefin tavoitteena on

- tunnistaa erot toiminnan turvallisuuteen liittyvien ohjeiden ja käytännön tekemisen välillä
- selvittää oppilaitoksen valmiudet ennakoivaan toimintaan (DuPont Bradley)
- ymmärtää tarpeet proaktiivisen toiminnan saavuttamiseksi myös yllättävissä tilanteissa
- mitata henkilökunnan näkemyksiä ja ymmärrystä turvallisuustoiminnasta
- tunnistaa kehittämistarpeet turvallisuustason parantamiseksi
- arvioida tarpeellisten toimenpiteiden taloudellinen hyöty.

Haastattelututkimuksen tulosten perusteella kootaan yksiköittäin keskeisimmät kehittämistarpeet. Toimenpiteet kohdennetaan jokaiseen yksikköön yksilöllisesti. Koulutuspäiviä pidetään kaikille hankkeeseen osallistuville, yksittäisen koulun henkilökunnalle sekä yksittäisille luokille ja opintoryhmille. Kaikessa toiminnassa lähtökohdana on laaja-alaisen ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden näkökulma. Turvallisuuden ennakointi on henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteinen asia ja opiskelijat osallistetaan hankkeeseen monin eri tavoin. Oppilaat osallistuvat GoldRef-haastatteluihin ja riskien ennakoinnin koulutuksiin ja heidät opetetaan käyttämään turvallisuuden havainnoinnin mobiilisovellusta. Yhteisiä koulutuksia pidetään mm. yleiseen turvallisuuskulttuuriin sekä sosiaalisen median ja oppilashuollon turvallisuuteen liittyen. Seminaareissa käsitellään mm. GoldRef-haastattelututkimuksen tuloksia, yleisiä turvallisuusasioita sekä turvallisuutta uhanneita tapauksia eri kouluilta (kun koulussa on tapahtunut jotakin turvallisuutta uhkaavaa, mitä siitä opittiin, mitä tehtiin sen jälkeen, miten menttiin eteenpäin). Hankkeen päätöseminaarissa annetaan pääosa oppilaille heidän esitellessä miten he ovat osallistuneet turvallisuuden ennakointiin, suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Hankkeessa myös kootaan eri viranomaisia ja järjestöjä oppilaitosten yhteistyökumppaneiksi sekä etsitään uusia yhteistyökumppanuuksia. Opiskelijoille annetaan oppimistehtäväksi koulupolkuja jatkumoa kuvaavan turvallisuusvideon työstäminen. Hanke näkyy sosiaalisessa mediassa nimellä Turvaoppi. Hankkeen rahoittaa Opetushallitus.